

ISSN 2311-5491

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

НАУКОВИЙ ЧАСОПИС

НАЦІОНАЛЬНОГО ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ІМЕНІ М. П. ДРАГОМАНОВА

Серія 5

Педагогічні науки:
реалії та перспективи

Випуск 81

Видавничий дім
«Гельветика»
2021

ФАХОВЕ ВИДАННЯ
затверджено наказом Міністерства освіти і науки України № 886
від 02.07.2020 р. (додаток 7) (педагогічні науки, соціальна робота)

Державний комітет телебачення і радіомовлення України
Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації Серія КВ № 23508-13348 ПР від 03.08.2018 р.

**Науковий журнал включено до міжнародної наукометричної бази
Index Copernicus International (Республіка Польща)**

Офіційний сайт видання: www.chasopys.ps.npu.kiev.ua

Схвалено рішенням Вченої ради НПУ імені М. П. Драгоманова
(протокол № 10 від 26 квітня 2021 року)

Редакційна колегія:

- Биковська О. В.* – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри позашкільної освіти, Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова;
- Борисов В. В.* – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки і методики навчання, Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія;
- Гевко І. В.* – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри комп'ютерних технологій, Тернопільський державний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка;
- Дем'яненко Н. М.* – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки і психології вищої школи, Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова;
- Захаріна Є. А.* – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри теоретичних основ фізичного та адаптивного виховання, Класичний приватний університет;
- Кивлюк О. П.* – кандидат педагогічних наук, доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри методології науки та міжнародної освіти, Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова;
- Кононенко А. Г.* – кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач науково-організаційного відділу, Інститут професійно-технічної освіти НАПН України;
- Макаренко Л. Л.* – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри інформаційних систем і технологій, Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова;
- Олефіренко Т. О.* – кандидат педагогічних наук, доцент, декан факультету педагогіки і психології, Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова;
- Савенкова Л. В.* – кандидат педагогічних наук, доцент, директор, Наукова бібліотека Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова;
- Слабко В. М.* – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри освіти дорослих, Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова (*головний редактор*);
- Смирнова І. М.* – доктор педагогічних наук, професор, заступник директора з науково-педагогічної роботи, Дунайський інститут Національного університету «Одеська морська академія»;
- Хижна О. П.* – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри теорії та методики музичної освіти, хорового співу і диригування, Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова;
- Андрушкевич Фабіан* – доктор педагогічних наук, професор, Опольський університет, Польща;
- Конрад Яновський* – PhD, ректор, Економіко-гуманітарний університет у Варшаві, Польща;
- Мудрецька Ірена* – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри спеціальної освіти, Опольський університет, Польща.

**НАУКОВИЙ ЧАСОПИС НАЦІОНАЛЬНОГО ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ
Н 34 М. П. ДРАГОМАНОВА. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи.** Збірник наукових праць /
М-во освіти і науки України, Нац. пед. ун-т імені М. П. Драгоманова. – Випуск 81. – Київ : Видавничий
дім «Гельветика», 2021. – 230 с.

УДК 37.013(006)

У статтях розглядаються результати теоретичних досліджень і експериментальної роботи з питань педагогічної науки; розкриття педагогічних, психологічних та соціальних аспектів, які обумовлюють актуалізацію поставленої проблеми і допоможуть її вирішувати на сучасному етапі розвитку освіти.

Статті у виданні перевірені на наявність плагіату за допомогою програмного забезпечення StrikePlagiarism.com від польської компанії Plagiat.pl.

ISSN 2311-5491

MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE OF UKRAINE

NAUKOWYI CHASOPYS

NATIONAL PEDAGOGICAL
DRAGOMANOV UNIVERSITY

Series 5

Pedagogical sciences:
reality and perspectives

Issue 81

UDC 37.013(006)
H 34

PROFESSIONAL EDITION
By Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine No 886
dated 02.07.2020 (annex 7) (*pedagogical sciences, social work*)

The State Committee for Television and Radio-Broadcasting of Ukraine
Certificate of state registration of print media Series KB 23508-13348IIP dated 03.08.2018

**The journal is included in the international scientometric database
Index Copernicus International (the Republic of Poland)**

Official web-site: www.chasopys.ps.npu.kiev.ua

*Approved by the Decision of Academic Council of National Pedagogical Dragomanov University
(Minutes No 10 dated April 26, 2021)*

Editorial board:

- Bykovska O. V.* – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Head of the Department of Extracurricular Education, M.P. Dragomanov National Pedagogical University;
- Borysov V. V.* – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Professor of the Department of Pedagogy and Teaching Methods, Khortytsia National Educational Rehabilitation Academy;
- Hevko I. V.* – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Head of Computer Technologies Department, Volodymyr Hnatyuk Ternopil State Pedagogical University;
- Demianenko N. M.* – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Head of the Department of Pedagogy and Psychology of Higher School, National Pedagogical Dragomanov University;
- Zakharina Ye. A.* – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Head of the Chair of Theoretical Foundations of Physical and Adaptive Education, Classical Private University;
- Kyvliuk O. P.* – Candidate of Pedagogical Sciences, Doctor of Philosophy, Professor, Head of the Department of Methodology of Science and International Education, M.P. Dragomanov National Pedagogical University;
- Kononenko A. H.* – Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Head of Research and Organization Department, Institute of Vocational Education and Training of NAES of Ukraine;
- Makarenko L. L.* – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Professor, Department of Information Systems and Technologies, M.P. Dragomanov National Pedagogical University;
- Olefirenko T. O.* – Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Dean of the Faculty of Pedagogy and Psychology, National Pedagogical Dragomanov University;
- Savenkova L. V.* – Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Director of the Scientific Library, M.P. Dragomanov National Pedagogical University;
- Slabko V. M.* – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Head of the Adult Education Department, M.P. Dragomanov National Pedagogical University (Editor in Chief);
- Smyrnova I. M.* – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Deputy Director for Scientific and Pedagogical Work, Danube Institute of the National University of Odessa Naval Academy;
- Khyzhna O. P.* – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Professor of the Department of Theory and Methods of Music Education, Choral Singing and Conducting, M.P. Dragomanov National Pedagogical University;
- Andrushkevych Fabian* – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Professor, Opole University, Poland;
- Konrad Janowski* – PhD, Rector, University of Economics and Human Sciences in Warsaw, Poland;
- Mudrecka Irena* – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Head of the Special Education Department, Opole University, Poland.

NAUKOVYI CHASOPYS NATIONAL PEDAGOGICAL DRAGOMANOV UNIVERSITY. Series 5.
H 34 *Pedagogical sciences: realias and perspectives.* Collection of research articles / the Ministry of Education and Science of Ukraine, National Pedagogical Dragomanov University. – Issue 81. – Kyiv : Publishing House «Helvetica», 2021. – 230 p.

UDC 37.013(006)

The articles deal with the results of theoretical studies and experimental work on pedagogical science; the disclosure of pedagogical, psychological and social aspects that cause actualization of the problem and help it to be solved at the present stage of education development of education.

The articles were checked for plagiarism using the software StrikePlagiarism.com developed by the Polish company Plagiat.pl.

Моргунов О. А., Чудик А. В., Березяк К. М., Білобров В. М., Гоговський Є. В.

УДОСКОНАЛЕННЯ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ ТРЕНЕРІВ З ОДНОБОРСТВ У СИСТЕМІ САМООСВІТИ

Професійні компетентності тренерів, які спеціалізуються на однокористуваннях, є важливою сутнісною характеристикою, від якої залежить рівень спортивної кваліфікації спортсменів, що забезпечує їх готовність до змагальної діяльності. Варто зауважити, що нині важливим є вдосконалення професійних компетентностей тренерів, які спеціалізуються на однокористуваннях, у системі професійної підготовки, а також самоосвіти у напрямі використання ними сучасних педагогічних технологій із технічними засобами навчання під час організації навчально-тренувального процесу спортсменів-однокористувачів (у системі багаторічної підготовки). Це дозволить інтенсифікувати формування у них необхідних прикладних рухових навичок, які забезпечують високі спортивні показники та сприяють підвищенню спортивної кваліфікації. Зазначене вище підкреслює актуальність обраного напрямку наукової розвідки.

Головною метою роботи є розроблення та апробація самоосвітньої програми формування у тренерів із боротьби самбо професійних компетентностей, необхідних для використання ними сучасних технічних засобів навчання в системі багаторічної підготовки самбістів.

Під час дослідження використані такі методи, як абстрагування, аналіз і синтез, індукція і дедукція, моделювання, математично-статистичні (кореляційного аналізу, факторного аналізу), досвід багаторічної тренерської діяльності, власний досвід участі у змаганнях різних рангів з олімпійських, неолімпійських та службово-прикладних однокористуваннях тощо.

У результаті емпіричного дослідження членами науково-дослідної групи розроблено та апробовано самоосвітню програму формування у тренерів із боротьби самбо професійних компетентностей, необхідних для використання ними сучасних технічних засобів навчання в системі багаторічної підготовки самбістів. Відповідно до результатів, отриманих наприкінці педагогічного експерименту, встановлено, що рівень теоретичної підготовленості та практичних навичок використання сучасних технічних засобів навчання (відеокомп'ютерної системи біомеханічного аналізу рухів спортсменів "Katsumoto" (далі – ВКС "Katsumoto")) у системі багаторічної підготовки однокористувачів у досліджуваних групах підвищилися порівняно з вихідними даними, ці відмінності є достовірними ($Eg, P < 0,05$). Упровадження ВКС "Katsumoto" у навчально-тренувальний процес самбістів групи Б сприяло підвищенню показників їх змагальної діяльності, на відміну від спортсменів групи А, що свідчить про високий рівень сформованості професійних компетентностей у тренерів Eg , на відміну від досліджуваних Kg .

Ключові слова: багаторічна підготовка, біомеханічний аналіз, боротьба самбо, програма, самоосвіта, професійна освіта, технічні засоби навчання, технічна майстерність, тренувальний процес, однокористування.

Розвиток педагогічної та спортивної науки, впровадження у систему багаторічної підготовки атлетів, які спеціалізуються на олімпійських, неолімпійських та службово-прикладних видах однокористуваннях, сучасних технічних засобів навчання, дозволених фармакологічних засобів сприяє підвищенню їх високої конкуренції на міжнародній арені, що потребує належного рівня професійної підготовленості тренерських кадрів. Професійні компетентності тренерів, які спеціалізуються на однокористуваннях, є важливою сутнісною характеристикою, від якої залежить рівень спортивної кваліфікації спортсменів, що забезпечує їх готовність до змагальної діяльності.

У результаті попередньої дослідно-аналітичної роботи в обраному напрямі наукової розвідки встановлено, що нині важливим є вдосконалення професійних компетентностей тренерів, які спеціалізуються на однокористуваннях, у системі професійної підготовки, а також самоосвіти у напрямі використання ними сучасних педагогічних технологій із технічними засобами навчання під час організації навчально-тренувального процесу спортсменів-однокористувачів (у системі багаторічної підготовки). Це дозволить інтенсифікувати формування у них необхідних прикладних рухових навичок, які забезпечують високі спортивні показники та сприяють підвищенню спортивної кваліфікації. Зазначене вище підкреслює актуальність обраного напрямку наукової розвідки.

Дослідження виконано відповідно до планів науково-дослідних робіт кафедри тактичної та спеціальної фізичної підготовки факультету № 2 Харківського Національного університету внутрішніх справ (2020–2021 рр.).

Аналіз науково-методичної та спеціальної літератури, а також інтернет-ресурсів у обраному напрямі дослідження дозволив нам визначити низку науковців (А. Коноха [1], І. Кузнецову [2], Н. Башавець, Б. Кіндзера, Ю. Таймасова, О. Зуб, В. Артеменка [3]) та інших учених і практиків (А. Алексєєва, К. Ананченка, Г. Арзютова, В. Романенка, В. Саєнка), які у своїх працях розкрили актуальні питання (проблеми) організації багаторічної системи підготовки тренерських кадрів для олімпійських, неолімпійських та службово-прикладних однокористуваннях.

Цікавими за своїми сутнісними характеристиками та теоретико-методологічним підходом є праці В. Філіна [4], К. Царенка, О. Верітова, А. Симоніка [5], Д. Циганюка, В. Гордієнко [6] та інших учених

і практиків (Д. Грищенко, О. Корносенко, В. Крафта, О. Моргунова, Р. Троня), які висвітлили актуальні питання організації системи підвищення кваліфікації та організації самоосвіти тренерів, які спеціалізуються на одноборствах.

Заслужують на увагу також наукові праці тренерів-дослідників К. Ананченка, О. Хацаюка [7], О. Задорожної, Ю. Бріскіна, М. Пітина [8], Н. Височіної, Л. Гуніної, О. Хацаюка, В. Томашевського, А. Титовича [9] та інших учених і практиків (Г. Грибана, Я. Коблева, В. Лялька, Ю. Паламарчук, О. Приймакова), які у своїх наукових працях звертають увагу на впровадження у систему підготовки висококваліфікованих тренерських кадрів (спортсменів) сучасних технічних засобів навчання.

Подальший аналіз науково-методичної та спеціальної літератури, привернув нашу увагу до наукових праць О. Хацаюка, К. Ананченка, О. Хуртенко, С. Дмитренко, Н. Бойченко [10], Н. Височіної, А. Дяченко, А. Антонюка, С. Власка, В. Байдали [11], О. Хуртенко, В. Білошицького, С. Власка, С. Партики, Д. Коновадова [12] та інших учених (Ю. Валецького, М. Линця, Х. Хіменеса, В. Юшина, О. Шинкарука), у яких розкриваються особливості розроблення (конструювання) функціональних педагогічних методик (технологій), моделей, програм підготовки тренерських кадрів у системі їх професійної освіти (підготовки).

Відповідно до результатів аналізу науково-методичної та спеціальної літератури (інтернет-джерел) встановлено, що питанням розроблення самоосвітніх програм формування у тренерів з одноборств, зокрема боротьби самбо, професійних компетентностей, необхідних для використання ними сучасних технічних засобів навчання під час навчально-тренувального процесу (у системі багаторічної підготовки) одноборців, присвячено недостатню кількість наукових праць, що потребує подальших наукових досліджень та підкреслює актуальність і практичний складник обраного напрямку наукової розвідки.

Метою статті є розроблення та апробація самоосвітньої програми формування у тренерів із боротьби самбо професійних компетентностей, необхідних для використання ними сучасних технічних засобів навчання в системі багаторічної підготовки самбістів.

Під час дослідно-експериментальної роботи нами планувалося вирішити такі завдання:

- провести моніторинг науково-методичної та спеціальної літератури у напрямі організації системи підготовки тренерів з одноборств;
- здійснити аналіз науково-методичної літератури у напрямі підвищення кваліфікації та організації самоосвіти тренерів, які спеціалізуються в одноборствах;
- провести аналіз спеціальної науково-методичної (технічної) літератури у напрямі впровадження у систему підготовки висококваліфікованих тренерських кадрів сучасних технічних засобів навчання;
- здійснити моніторинг науково-методичних джерел, у яких розкриваються актуальні проблеми розроблення (конструювання) функціональних педагогічних методик (технологій), моделей, програм підготовки тренерських кадрів у системі професійної освіти (підготовки);
- розробити та апробувати програму формування у тренерів із боротьби самбо професійних компетентностей, необхідних для використання ними сучасних технічних засобів навчання в системі самоосвіти.

Під час дослідження використано такі методи (на емпіричному та теоретичному рівнях), як абстрагування, аналіз і синтез, індукція і дедукція, моделювання, математично-статистичні (кореляційного аналізу, факторного аналізу), досвід багаторічної тренерської діяльності, власний досвід участі у змаганнях різних рангів з олімпійських, неолімпійських та службово-прикладних одноборств тощо.

Для досягнення головної мети та основних завдань дослідження створено науково-дослідну групу (далі – НДГ), у складі: О. Моргунова, О. Хацаюка, А. Чудика, І. Ковальова, К. Березяк, В. Білоброва, Є. Гоговського (провідні учені, досвідчені тренери з одноборств, фахівці з фізичного виховання різних груп населення, спортсмени-одноборці високої кваліфікації).

Емпіричне дослідження організовано у три етапи (січень 2020 р. – квітень 2021 р.). Упродовж першого етапу дослідження (березень – травень 2020 р.) створено НДГ та проведено аналіз науково-методичної (технічної) та спеціальної літератури (інтернет-джерел), у яких розкриваються основні напрями вирішення окресленої проблематики. Крім цього, нами визначено мету та основні завдання дослідження.

Упродовж другого етапу дослідження (березень – травень 2020 р.), відповідно до поставлених перед нами завдань, а також урахувавши результати моніторингу науково-методичної (технічної) та спеціальної літератури, нами встановлено, що одним зі шляхів вирішення окресленої проблематики в системі самоосвіти тренерів, які спеціалізуються на боротьбі самбо (спортивний та бойовий розділи), може використовуватися відеокомп'ютерна система біомеханічного аналізу рухів індивіда “Katsumoto” (далі – ВКС “Katsumoto”) [13, с. 36–42].

ВКС “Katsumoto” може використовуватися у різних галузях: педагогіці, спорті вищих досягнень, фізичному вихованні різних груп населення, фізичній реабілітації тощо. Доцільно зауважити, що в обраному нами напрямі наукової розвідки вищезазначена система забезпечує проведення порівняльного аналізу та корекції технічних дій, які виконують самбісти (одноборці). ВКС “Katsumoto” також може здійснювати обчислення напрямку, швидкості та траєкторії руху досліджуваного об'єкта у тримірному (двомірному) просторі. Додаткове обладнання, яке забезпечує роботу зазначеної системи (наукового інструментарію) закріплене в єдину систему через відповідний аналоговий інтерфейс, що дозволяє зчитувати інформацію одночасно з 64 каналів у режимі реального часу. Основні робочі блоки зазначеної системи (рис. 1) забезпечують

стабільну та мобільну її працездатність у різних умовах дослідження (навчально-тренувального процесу самбістів різної кваліфікації).

Рис. 1. Основні робочі модулі відеокomp'ютерної системи біомеханічного аналізу рухів індивіда "Katsumoto"

Ураховуючи сутнісні характеристики визначеної проблематики, а також аналіз результатів моніторингу спеціальної науково-методичної (технічної) літератури (інтернет-джерел), членами НДГ розроблено самоосвітню програму формування у тренерів з боротьби самбо професійних компетентностей, необхідних для використання ними сучасних технічних засобів навчання в системі багаторічної підготовки одноборців (табл. 1).

Таблиця 1

Самоосвітня програма формування у тренерів із боротьби самбо професійних компетентностей, необхідних для використання ними сучасних технічних засобів навчання в системі багаторічної підготовки одноборців

№ з/п	№ теми та тематика для самостійних занять	Тривалість заняття (хв.)	Кількість тренувальних занять (загальний час, хв.)
1. Теоретичний блок			
1.	1.1. Історичний аспект розвитку біомеханіки в Україні та закордоном	120	1 (120)
2.	1.2. Основи біомеханічного аналізу та біометрії	120	1 (120)
3.	1.3. Апаратурні комплекси та вимірювальні системи, що використовуються у біомеханіці	120	1 (120)
4.	1.4. Особливості організації вимірювання біокінематичних характеристик. Біостатика тіла людини.	120	1 (120)
5.	1.5. Особливості організації вимірювання біодинамічних характеристик	120	1 (120)
6.	1.6. Основи моделювання рухів та прогнозування найбільш ефективних способів розв'язання рухових завдань	120	2 (120)
Всього за 1 блок			7 (840)
2. Практичний блок			
1.	Будова та призначення ВКС "Katsumoto"	120	2 (120)
2.	2.2. Призначення та принцип роботи основних робочих модулів ВКС "Katsumoto"	120	2 (120)
3.	2.3. Технічні особливості здійснення біомеханічного аналізу з використанням ВКС "Katsumoto"	120	5 (120)
4.	2.4. Методична практика в організації практичного використання ВКС "Katsumoto" під час НТЗ з боротьби самбо (спортивний розділ)	120	5 (120)
5.	2.5. Методична практика в організації практичного використання ВКС "Katsumoto" під час НТЗ з боротьби самбо (бойовий розділ)	120	5 (120)
Всього за 2 блок			19 (2280)
Всього за етап підготовки (1, 2 блоки)			26 (3120)

Із метою практичної перевірки ефективності розробленої нами програми (табл. 1) проведено педагогічний експеримент (третій етап дослідження – червень 2020 – квітень 2021), у якому взяли участь провідні тренери, члени Федерації самбо України (n=16 осіб). Учасників педагогічного експерименту було розподілено на дві репрезентативні групи: контрольну (Кг, n=8 осіб) та експериментальну (Ег, n=8 осіб). До початку педагогічного експерименту досліджувані тренери Кг та Ег за рівнем теоретичної підготовленості та практичних навичок використання сучасних технічних засобів навчання в системі багаторічної підготовки одноборців значно не відрізнялися (P>0,05).

Під час першого блоку третього етапу дослідження (червень – серпень 2020 р.) в системі самоосвіти із тренерами Ег були проведені теоретичні заняття (із використанням телекомунікаційних засобів мережі Інтернет) із вивчення особливостей використання ВКС “Katsumoto” в системі багаторічної підготовки одноборців. Представники Кг в системі самоосвіти займалися відповідно до індивідуальних програм (планів) підвищення професійних компетентностей (кваліфікації).

Другий блок третього етапу емпіричного дослідження (вересень 2020 – квітень 2021 р.) передбачав використання ВКС “Katsumoto” представниками Ег під час навчально-тренувальних занять із боротьби самбо у своїх спортивних секціях (клубах), тоді як представники Кг здійснювали підготовку атлетів відповідно до чинних нормативно-правових документів (програм) [14].

Для перевірки ефективності впровадження у навчально-тренувальний процес самбістів ВКС “Katsumoto”, а також із метою перевірки рівня сформованості професійних компетентностей у тренерів Ег порівняно з представниками Кг у напрямі використання ними технічних засобів навчання в системі багаторічної підготовки самбістів проведено розподіл спортсменів на дві репрезентативні групи: А (n=23 осіб), яка здійснювала підготовку до змагань вищих рангів під керівництвом тренерів Кг та – Б (n=24 осіб) під керівництвом тренерів Ег, яка під час навчально-тренувальних занять із боротьби самбо використовувала запропонований нами технічний засіб [13 с. 36–42]. Варто зауважити, що всі учасники педагогічного експерименту дали згоду на участь у дослідженнях. До початку педагогічного експерименту досліджувані спортсмени групи А та групи Б за рівнем технічної підготовленості з боротьби самбо достовірно не відрізнялися (P>0,05).

Із метою формування технічної майстерності представники групи А (під керівництвом тренерів Кг) упродовж зазначеного вище періоду під час навчально-тренувальних занять із боротьби самбо використовували традиційну методику, передбачену відповідними планами та програмами [14]. Досліджувані спортсмени групи Б (під керівництвом тренерів Ег) у навчально-тренувальному процесі додатково використовували ВКС “Katsumoto”.

Слід зазначити, що особливість практичного використання ВКС “Katsumoto” під час тренувань із досліджуваними групи Б (під керівництвом тренерів Ег) полягала в тому, що в процесі відпрацювання тренувальних завдань (у динаміці біомеханічних рухів) здійснювалася відеозйомка. Отримана інформація оброблялася модулем обробки інформації зазначеної вище системи (рис. 1). Надалі тренерами Ег в режимі реального часу здійснювалася корекція технічних дій досліджуваних самбістів групи Б. Це дозволило вже на наступній серії відпрацювання технічних дій боротьби самбо вносити відповідні корективи (зміни) у програми рухового вдосконалення досліджуваних самбістів групи Б. Варто зауважити, що відпрацювання тренувальних завдань здійснювалося у різні сторони, чим було ліквідовано асиметрію досліджуваних самбістів групи Б.

Запропонований нами технічний засіб використовувався двічі на тиждень упродовж третього етапу дослідження, що призвело до накопичувального ефекту та вдосконалення техніки (активності та ефективності змагальних дій) боротьби самбо досліджуваних групи Б (під керівництвом тренерів Ег) (рис. 2).

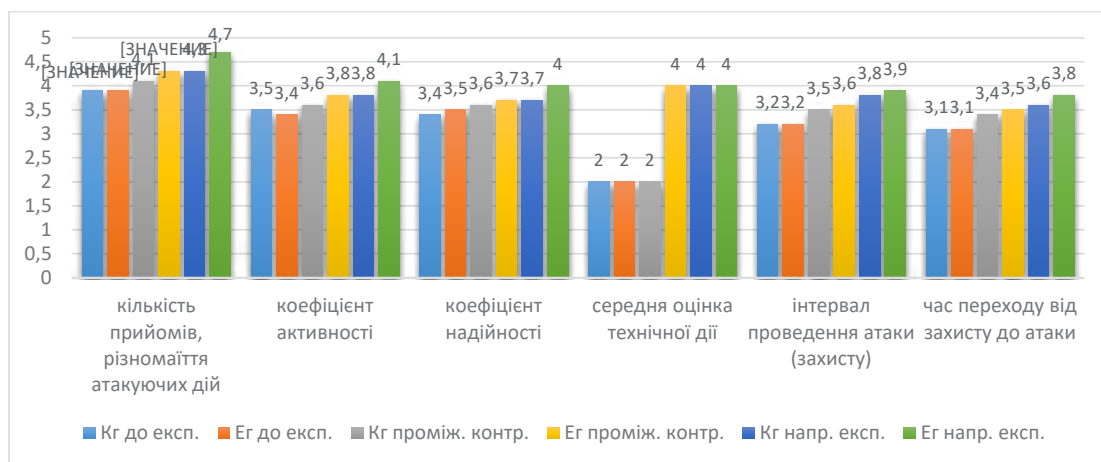

Рис. 2. Динаміка формування технічної майстерності самбістів: групи А (n=23 осіб) під керівництвом тренерів Кг та групи Б (n=24 осіб) під керівництвом тренерів Ег упродовж педагогічного експерименту

Слід підкреслити, що ефективність сформованості складників технічних дій боротьби самбо досліджуваних групи А та Б здійснено з використанням методу експертної оцінки за 5-ти бальною шкалою оцінювання, де “5” – максимальний бал, а “1” – мінімальний (середня оцінка технічної дії боротьби самбо визначена відповідно до “Правил боротьби самбо”).

Порівнюючи показники до та після використання запропонованого нами технічного засобу (ВКС “Katsumoto”), встановлено, що результати, отримані наприкінці педагогічного експерименту, в досліджуваних групах підвищилися порівняно з вихідними даними, ці відмінності є достовірними (група Б під керівництвом тренерів Ег, $P < 0,05$). Ураховуючи результати (рис. 2), отримані досліджуваними самбістами групи А і Б наприкінці педагогічного експерименту, доцільним є висновок, що використання ВКС “Katsumoto” під час навчально-тренувальних занять під керівництвом тренерів Ег сприяло більш стійкому, прискореному та ефективному формуванню технічної майстерності з боротьби самбо досліджуваних одноборців групи Б.

Таким чином, у результаті педагогічного експерименту підтверджено високу ефективність сучасного наукового інструментарію (ВКС “Katsumoto”) та функціональність розробленої нами самоосвітньої програми формування у тренерів із боротьби самбо (досліджуваних Ег) професійних компетентностей, необхідних для використання ними сучасних технічних засобів навчання в системі багаторічної підготовки одноборців.

Висновки. У результаті емпіричного дослідження нами розроблено та апробовано самоосвітню програму формування у тренерів із боротьби самбо професійних компетентностей, необхідних для використання ними сучасних технічних засобів навчання в системі багаторічної підготовки самбістів.

Відповідно до результатів, отриманих наприкінці педагогічного експерименту, членами НДГ встановлено, що рівень теоретичної підготовленості та практичних навичок використання сучасних технічних засобів навчання (ВКС “Katsumoto”) в системі багаторічної підготовки одноборців (самбістів) у досліджуваних групах підвищився порівняно з вихідними даними, ці відмінності є достовірними (Ег, $P < 0,05$).

Упровадження ВКС “Katsumoto” у навчально-тренувальний процес самбістів групи Б сприяло підвищенню показників їх змагальної діяльності, на відміну від представників групи А, що свідчить про високий рівень сформованості професійних компетентностей у тренерів Ег, на відміну від представників Кг.

Результати дослідження впроваджені у систему багаторічної підготовки спортсменів Федерації самбо України (окремих осередків: Дніпропетровської, Донецької, Львівської, Харківської та Хмельницької областей України). Перспективи подальших досліджень в обраному напрямі наукової розвідки передбачають моделювання педагогічних умов формування техніко-тактичної підготовленості самбістів високої кваліфікації з використанням методики відеоаналізу технічних дій одноборців.

Використана література:

1. Конох А. П. Особливості підготовки майбутніх тренерів-викладачів східних одноборств до професійної діяльності в дитячо-юнацькій спортивній школі. *Збірник наукових праць “Інноваційна педагогіка”*. 2019. Вип. 17 (Т. 1). С. 81–84.
2. Кузнецова І. Ю. Формування готовності майбутніх тренерів зі східних одноборств до професійної діяльності в дитячо-юнацьких спортивних школах : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / ВНЗ “Університет імені Альфреда Нобеля”. Дніпро, 2020. 23 с.
3. Башавець Н. А., Кіндзер Б. М., Таймасов Ю. С., Зуб О. В., Артеменко В. В. Удосконалення професійних компетентностей тренерів з одноборств. *Збірник наукових праць “Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах”*. 2020. Вип. 73 (Т. 1). С. 47–53.
4. Філін В. А. Методичні рекомендації до проведення семінарських занять з дисципліни. Спортивно-педагогічне вдосконалення за різними видами спорту (дзюдо) для 1 курсу : метод. рекоменд., 2016. 54 с.
5. Царенко К. В., Верітов О. І., Симонік А. В. Проблема розвитку професійно-педагогічної компетентності тренерів-викладачів ДЮСШ у процесі підвищення кваліфікації. *Збірник наукових праць “Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах”*. 2017. Вип. 54 (107). С. 284–290.
6. Циганюк Д., Гордієнко В. Програма підвищення кваліфікації тренерів (тренерів-викладачів) та інших фахівців у сфері фізичної культури і спорту (з обраного виду спорту). Версія 2. 2020. URL: https://crkp.sumdu.edu.ua/images-/Profil_sport2_2.pdf (дата звернення: 22.04.2021).
7. Ананченко К. В., Хацаюк О. В. Особливості тренувального процесу та техніко-тактичної підготовленості дзюдоїстів-ветеранів. *Науково-теоретичний журнал “Єдиноборства”*. 2018. Вип. 2 (8). С. 4–18.
8. Задорожна О. Р., Бріскін Ю. А., Пітин М. П. Формування професійної підготовленості майбутніх тренерів зі спортивних єдиноборств з використанням тренажерних засобів. *Науково-теоретичний журнал “Єдиноборства”*. 2020. Вип. 3 (17). С. 13–24.
9. Височіна Н., Гуніна Л., Хацаюк О., Томашевський В., Титович А. Вдосконалення професійних компетентностей офіцерів-фахівців фізичної підготовки і спорту у напрямі використання сучасних інтерактивних педагогічних технологій. *Збірник наукових праць Національного університету оборони України імені Івана Черняхівського “Військова освіта”*. 2020. Вип. 42 (Т. 2). С. 76–88.
10. Хацаюк О. В., Ананченко К. В., Хуртенко О. В., Дмитренко С. М., Бойченко Н. В. Дослідження технічного арсеналу бійців ММА високої кваліфікації. *Науково-теоретичний журнал “Єдиноборства”*. 2020. Вип. 6 (1). С. 92–105.
11. Височіна Н. Л., Дяченко А. А., Антонюк А. Е., Власко С. В., Байдала В. Р. Формування професійних компетентностей у самбістів високої кваліфікації з використанням засобів суміжного тренінгу. *Науково-теоретичний журнал “Інноваційна педагогіка”*. 2020. № 26. С. 37–41.
12. Хуртенко О. В., Білошицький В. В., Власко С. В., Партика С. С., Коновалов Д. О. Педагогічні умови формування психологічного профілю жінок-єдиноборців високої кваліфікації. *Науково-теоретичний журнал “Інноваційна педагогіка”*. 2020. Вип. 24 (Т. 2). С. 197–200.

13. Бизин В. П., Миргород Д. А., Хацаюк А. В. Технические средства обучения двигательным действиям : коллективная монография, 2014. 217 с.
14. Михайленко А. В., Наухатко О. К., Виноградов В. В., Кучеренко А. С. Навчальна програма для студентів НТУ “ХПІ”, учнів фахових коледжів, ліцеїв, технікумів та спеціалізованих класів, які входять до комплексу НТУ “ХПІ”, а також для груп з самбо СК “Політехнік” (інших закладів вищої освіти) : навч. програм, 2009. 120 с.

References:

1. Konokh, A.P. (2019). Osoblyvosti pidhotovky maibutnikh treneriv-vykladachiv skhidnykh odnobarstv do profesiinoi diialnosti v dytiacho-yunatskii sportyvni shkoli [Features of preparation of future coaches-teachers of oriental martial arts for professional activity in children's and youth sports school]. Zbirnyk naukovykh prats “Innovatsiina pedahohika”, 17 (1), 81-84 [in Ukrainian].
2. Kuznetsova, I.Iu. (2020). Formuvannya hotovnosti maibutnikh treneriv zi skhidnykh odnobarstv do profesiinoi diialnosti v dytiacho-yunatskykh sportyvnykh shkolakh [Formation of readiness of future coaches in oriental martial arts for professional activity in children's and youth sports schools]. (Abstract of PhD thesis). Dnipro [in Ukrainian].
3. Bashavets, N.A., Kindzer, B.M., Taimasov, Yu.S., Zub, O.V., Artemenko, V.V. (2020). Udoskonalennia profesiinykh kompetentnosti treneriv z odnobarstv [Improving the Professional competencies of Martial Arts coaches]. Zbirnyk naukovykh prats “Pedahohika formuvannya tvorchoi osobystosti u vyshchii i zahalnoosvitnii shkolakh”, 73 (1), 47-53 [in Ukrainian].
4. Filin, V.A. (2016). Metodichni rekomendatsii do provedennia seminariv z dysypliny “Sportyvno-pedahohichne vdoskonalennia za riznymi vydamy sportu (dziudo) dlia 1 kursu [Methodical recommendations for conducting seminars on the discipline “Sports and pedagogical improvement in various sports (judo)” for the 1st year]. Zhytomyr: ZhDU imeni I. Franka, 54 p. [in Ukrainian].
5. Tsarenko, K.V., Veritov, O.I., Symonik, A.V. (2017). Problema rozvytku profesiino-pedahohichnoi kompetentnosti treneriv-vykladachiv DluSSH u protsesi pidvyshchennia kvalifikatsii [The problem of development of professional and pedagogical competence of Children's and youth sports school trainers-teachers in the process of professional development]. Zbirnyk naukovykh prats “Pedahohika formuvannya tvorchoi osobystosti u vyshchii i zahalnoosvitnii shkolakh”, 54 (107), 284-290 [in Ukrainian].
6. Tsyhaniuk, D., Hordiienko, V. Prohrama pidvyshchennia kvalifikatsii treneriv (treneriv-vykladachiv) ta inshykh fakhivtsiv u sferi fizychnoi kultury i sportu (z obranoho vydu sportu). Versiia 2 [Advanced training program for coaches (trainers-teachers) and other specialists in the field of physical culture and sports (in the chosen sport)] (2020). URL: https://crkp.sumdu.edu.ua/images/Profil_sport2_2.pdf (data zvernennia: 22.04.2021). [in Ukrainian].
7. Ananchenko, K.V., Khatsaiuk, O.V. (2018). Osoblyvosti trenuvannia protsesu ta tekhniko-taktychnoi pidhotovlenosti dziudoistiv-veteraniv [Features of the training process and technical and tactical training of veteran judokas]. Naukovo-teoretychnyi zhurnal “Iedynoborstva”, 2 (8), 4-18 [in Ukrainian].
8. Zadorozhna, O.R., Briskin, Yu.A., Pityn, M.P. (2020). Formuvannya profesiinoi pidhotovlenosti maibutnikh treneriv zi sportyvnykh yedynobarstv z vykorystanniam trenazhnykh zasobiv [Formation of professional training of future coaches in martial arts with the use of training tools]. Naukovo-teoretychnyi zhurnal “Iedynoborstva”, 3 (17), 13-24 [in Ukrainian].
9. Vysochina, N., Hunina, L., Khatsaiuk, O., Tomashevskiy, V., Tytovych, A. (2020). Vdoskonalennia profesiinykh kompetentnosti ofitseriv-fakhivtsiv fizychnoi pidhotovky i sportu u napriami vykorystannia suchasnykh interaktyvnykh pedahohichnykh tekhnolohii [Improving the professional competencies of officers-specialists in physical training and sports in the direction of using modern interactive pedagogical technologies]. Zbirnyk naukovykh prats Natsionalnoho universytetu oborony Ukrainy imeni Ivana Cherniakhovskoho “Viiskova osvita”, 42 (2), 76-88 [in Ukrainian].
10. Khatsaiuk, O.V., Ananchenko, K.V., Khurtenko, O.V., Dmytrenko, S.M., Boichenko, N.V. (2020). Doslidzhennia tekhnichnoho arsenalu biitsiv MMA vysokoi kvalifikatsii [Research of the technical arsenal of highly qualified MMA fighters]. Naukovo-teoretychnyi zhurnal “Iedynoborstva”, 6 (1), 92-105 [in Ukrainian].
11. Vysochina, N.L., Diachenko, A.A., Antoniuk, A.E., Vlasko, C.V., Baidala, V.R. (2020). Formuvannya profesiinykh kompetentnosti u sambistiv vysokoi kvalifikatsii z vykorystanniam zasobiv sumizhnoho treninhu [Formation of Professional competencies in highly qualified Sambo wrestlers with the use of related training]. Naukovo-teoretychnyi zhurnal “Innovatsiina pedahohika”, 26, 37-41 [in Ukrainian].
12. Khurtenko, O.V., Biloshytskiy, V.V., Vlasko, C.V., Partyka, S.S., Konovalov, D.O. (2020). Pedahohichni umovy formuvannya psykhologichnoho profilu zhinok-yedynobortsiv vysokoi kvalifikatsii [Pedagogical conditions for the formation of the psychological profile of highly qualified single wrestlers]. Naukovo-teoretychnyi zhurnal “Innovatsiina pedahohika”, 24 (2), 197-200 [in Ukrainian].
13. Byzyn, V.P., Myrhorod, D.A., Khatsaiuk, A.V. (2014). Tekhnicheskiye sredstva obucheniya dvyhatelnum deistviyam [Technical means of learning motor actions]. Berlin : Lambert Pub., 217 p. [in Russian].
14. Mykhailenko, A.V., Naukhatko, O.K., Vynohradov, V.V., Kucherenko, A.S. (2009). Navchalna prohrama dlia studentiv NTU “KhPI”, uchniv fakhovykh koledzhiv, litseiv, tekhnikumiv ta spetsializovanykh klasiv, yaki vkhodiat do kompleksu NTU “KhPI”, a takozh dlia hrup z Sambo SK “Politekhnik” (inshykh zakladiv vyshchoi osvity) [Curriculum for students of NTU “KhPI”, students of vocational colleges, lyceums, Technical schools and specialized classes, which are part of the complex of NTU “KhPI”, as well as for Sambo groups of IC “Polytechnic” (other institutions of higher education)]. Kharkiv: NTU “KhPI”, 120 p. [in Ukrainian].

Morhunov O. A., Chudyk A. V., Berezyak K. M., Bilobrov V. M., Gogovsky E. V. Improving the professional training of Martial Arts trainers in the system of self-education

The professional competencies of coaches who specialize in Martial Arts are an important essential characteristic on which the level of sports qualification of athletes depends, which undoubtedly ensures their readiness for competitive activities. It is worth noting that today it is important to improve the Professional competencies of coaches who specialize in Martial Arts in the System of their training, as well as Self-education in the direction of their use of Modern Pedagogical technologies with Technical teaching aids during the organization of the training process of wrestlers (in the System of long-term training). This will intensify the formation of the necessary applied motor skills, which provide high sports performance and help improve their sports skills. The above emphasizes the relevance of the chosen area of scientific researching.

The main purpose of the work is to develop and test a Self-educational Program for the formation of Sambo coaches of Professional competencies necessary for their use of Modern Technical means of training in the System of long-term training of Sambo wrestlers.

The following methods were used during the study: abstraction, analysis and synthesis, induction and deduction, modeling, mathematical and statistical (correlation analysis, factor analysis), experience of many years of coaching, own experience of participating in competitions of various ranks in Olympic, non-Olympic and official applied Martial Arts, etc.

As a result of empirical research, members of the research group developed and tested a Self-Educational Program for the formation of Sambo trainer's Professional competencies necessary for their use of Modern Technical means of training in the System of long-term training of Sambo wrestlers. According to the results obtained at the end of the Pedagogical experiment, we found that the level of theoretical training and practical skills of using Modern Technical teaching aids (video computer System for Biomechanical analysis of individual movements "Katsumoto", hereinafter VCS "Katsumoto") in the System of long-term training of wrestlers in the studied groups increased compared to the original data and these differences are mostly significant (Eg, $P < 0,05$). The introduction of VCS "Katsumoto" in the training process of Sambo wrestlers of group B helped to increase their competitive activity in contrast to athletes of group A, which indicates a high level of Professional competencies of coaches Eg in contrast to the studied Kg.

Key words: long-term training, biomechanical analysis, sambo wrestling, program, self-education, vocational education, technical teaching aids, technical skills, training process, martial arts.

УДК 37.013.42

DOI <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2021.81.35>

Оберемок А. М.

ФОРМУВАННЯ АДИКТИВНОЇ ПОВЕДІНКИ В ПІДЛІТКІВ У ДИСФУНКЦІЙНИХ СІМ'ЯХ

Статтю присвячено розгляду проблеми виникнення адиктивної поведінки у підлітків. Родина як основний інститут соціалізації дитини відіграє вкрай важливу роль у становленні особистості. Вплив на дитину має як мікросередовище, тобто сім'я, так і макросередовище – суспільство.

Функціональний стан сім'ї впливає на її здатність до нормальної життєдіяльності в суспільстві та змінюється під впливом соціально-економічних умов.

Проблема дисфункційності родини є міждисциплінарною і перебуває в центрі уваги різних фахівців, таких як наркологи, психологи, психіатри, соціальні педагоги, медичні працівники.

Установлено, що порушення функціональності сім'ї призводить до дисфункційності родини, а згодом до формування адиктивної поведінки у підлітків. Адиктивна поведінка є складником девіантної поведінки. Девіантна поведінка трактується як відхилення від прийнятих у суспільстві соціально-моральних норм і цінностей, порушення процесу засвоєння та відтворення цих норм і цінностей, а також саморозвитку й самореалізації особистості в тому соціальному середовищі, до якого вона належить. Під адиктивною поведінкою розуміють поведінку, за якої особа зловживає психоактивними речовинами, що змінюють її психічний стан.

З'ясування порушень у функціонуванні родини, що детермінують формування адиктивної поведінки в сім'ях, дозволить фахівцям планувати та реалізувати корекційні технології роботи в таких сім'ях із метою усунення причин різних девіацій і адикцій підлітків.

Установлено зв'язок між впливом порушення однієї функції сім'ї на викривлення інших. Виявлено потребу у створенні соціально-педагогічного середовища для втілення корекційних технологій роботи в таких сім'ях.

Повноцінна реалізація всіх функцій у їх сукупності буде створювати умови для нормальної соціалізації підлітків у родині. Установлено необхідність створення сприятливих умов виховання дітей. Для дисфункційних родин необхідно розробляти корекційні програми та надавати простір для їх реалізації.

Ключові слова: девіантна поведінка, адиктивна поведінка, дисфункційна сім'я, функції сім'ї, наркозалежність.

Актуальність проблеми формування адиктивної поведінки у підлітків зумовлена глобальним поширенням наркотизації серед нових поколінь. Родина як основний інститут соціалізації дитини відіграє вкрай важливу роль у становленні особистості. Вплив на дитину має як мікросередовище, тобто сім'я, так і макросередовище – суспільство. Функціональний стан сім'ї впливає на її здатність до нормальної життєдіяльності в суспільстві та змінюється під впливом соціально-економічних умов. Наразі, коли Україна перебуває у постійному русі до змін, сім'я повинна швидко адаптуватися, що піддає її великим стресам, тому з'являється явище дисфункційності у родинах, що впливає на формування девіантної та адиктивної поведінки у підлітків. Зазначене вимагає наукового та практичного розв'язання проблеми, оскільки врахування порушень у функціональності родини та вчасна соціально-корекційна робота з подолання цих порушень запобігатиме формуванню адиктивної поведінки у підлітків.

Метою статті є розкриття порушень у функціонуванні сім'ї, що призводять до дисфункційності родини, а згодом впливають на формування адиктивної поведінки у підлітків.

ЗМІСТ

<i>Адамюк Н. Б.</i> ПРОБЛЕМИ КОМУНІКАТИВНОЇ ДОСТУПНОСТІ В СУЧАСНІЙ СУРДОПЕДАГОГІЦІ.....	5
<i>Анацька Н. В., Новіков Б. В., Свідло Т. М.</i> ЕТИКА СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ: ПЕРВИННИЙ ЕТАП.....	9
<i>Андрєєв А. М., Тихонська Н. І.</i> КВАЗІПРОФЕСІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ВАЖЛИВИЙ КОМПОНЕНТ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ФІЗИКИ В УНІВЕРСИТЕТІ.....	14
<i>Андрійчук Ю. М., Гордійчук В. І., Дишко О. Л.</i> ВПЛИВ ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНОЇ ПРОГРАМИ СЕКЦІЙНИХ ЗАНЯТЬ ВОЛЕЙБОЛОМ НА РУХОВИЙ РОЗВИТОК ВИСОКОРОСЛИХ ПІДЛІТКІВ.....	18
<i>Антоненко І. І., Чижова Н. В.</i> РОЛЬ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В АКАДЕМІЧНІЙ МОБІЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ.....	22
<i>Бєлова О. Б.</i> ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ МОВЛЕННЯ В ДІТЕЙ ІЗ РОЗЛАДАМИ АУТИСТИЧНОГО СПЕКТРА.....	26
<i>Бистра І. І., Чайченко Н. Л., Клименко Г. В., Ковальова А. О.</i> АНАЛІЗ РИНКУ ФІТНЕС-ПОСЛУГ В ОЗДОРОВЧО-СПОРТИВНІЙ СФЕРІ В УМОВАХ КАРАНТИНУ.....	30
<i>Білик Л. В.</i> КЛЮЧОВІ СКЛАДНИКИ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МЕДИЧНОГО ФАХІВЦЯ.....	34
<i>Бірюк Л. Я., Голубенко С. М.</i> СУТНІСТЬ І СТРУКТУРА ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ДО ЗАСТОСУВАННЯ ІНТЕГРОВАНІХ ФОРМ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ.....	38
<i>Врубель Г. Ф., Мітєва А. М.</i> ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ПЕДАГОГА-МУЗИКАНТА.....	42
<i>Гавришків О. Б.</i> ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ НА ЗАСАДАХ АКМЕОЛОГІЧНОГО ПІДХОДУ.....	46
<i>Гладун Т. С.</i> НАВЧАЛЬНО- ТА НАУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКА РОБОТА МАГІСТРАНТІВ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ МЕТОДИК НАВЧАННЯ ПРИРОДНИЧИХ ДИСЦИПЛІН.....	51
<i>Нолібова Н. V.</i> PHD STUDENTS' FOREIGN LANGUAGE STUDIES IN THE EDUCATIONAL SPACE OF HIGHER SCHOOL.....	55
<i>Грицькова Ю. В.</i> ВИХОВАННЯ В ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ГУМАННОГО СТАВЛЕННЯ ДО ТВАРИН ЗАСОБАМИ ХУДОЖНЬОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	59
<i>Гузь І. Б.</i> ХУДОЖНЬО-ПРОДУКТИВНА ДІЯЛЬНІСТЬ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ ЗІ ЗНИЖЕНИМ ЗОРОМ.....	63
<i>Дубровська Л. О., Дубровський В. Л.</i> ВИКОРИСТАННЯ ЛЕГО-ТЕХНОЛОГІЙ НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ.....	67
<i>Дяченко А. В.</i> ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СИСТЕМИ УКРАЇНСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО ДИЗАЙНУ В МИСТЕЦЬКИХ ЗАКЛАДАХ.....	73
<i>Дяченко М. Д.</i> ПРОФЕСІЙНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ У КОНТЕКСТІ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІОНАЛІЗМУ МАЙБУТНІХ ЖУРНАЛІСТІВ.....	77
<i>Євдокимова І. А., Бутіліна О. В.</i> СОЦІАЛЬНА РОБОТА В УКРАЇНІ: СПРОБА ПРОГНОЗУВАННЯ.....	82

<i>Зайцева В. В., Яремчук Н. С.</i> ТЕХНІЧНІ ЗАСОБИ НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ.....	87
<i>Ільченко О. А., Ткач П. Б.</i> ІНТЕГРУВАННЯ ЕЛЕМЕНТІВ МЕДІАГРАМОТНОСТІ В КУРС ЛІДЕРСТВА ДЛЯ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ НАЦГВАРДІІ.....	93
<i>Канарова О. В.</i> ПРИНЦИПИ Й ЗАКОНОМІРНОСТІ ФОРМУВАННЯ КОЛЕКТИВНИХ ВЗАЄМИН ДОШКІЛЬНИКІВ ІЗ ДОРОСЛИМИ ТА ОДНОЛІТКАМИ.....	98
<i>Киричок І. І.</i> ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ЛІНГВІСТИЧНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ.....	103
<i>Ковальов І. М., Погребняк Д. В., Березяк К. М., Корнієнко О. Д., Малахов Є. В.</i> РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДНО-ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНОЇ ПЕРЕВІРКИ ПЕДАГОГІЧНИХ УМОВ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ-ПРАВООХОРОНЦІВ ДО ВИКОНАННЯ ЗАВДАНЬ ЗА ПРИЗНАЧЕННЯМ.....	109
<i>Костенко Л. Д.</i> ДІЯЛЬНІСТЬ МАЛОЇ АКАДЕМІЇ НАУК У 1994–2014 РР.....	116
<i>Костенко М. П., Дубовік Р. Г., Отрошко О. В.</i> ЗАСТОСУВАННЯ СУЧАСНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА ЗАНЯТТЯХ ІЗ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ У СТУДЕНТІВ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ КОРОНАВІРУСУ COVID-19.....	120
<i>Кравченко О. Л.</i> МОДЕЛЬ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ ІЗ ХАРЧОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ ЗА ДУАЛЬНОЮ ФОРМОЮ ЗДОБУТТЯ ОСВІТИ.....	124
<i>Крекотень О. В., Байдак Л. І.</i> СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ ОСОБИСТІСНОЇ ХАРИЗМИ У ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ.....	130
<i>Кудрявцева О. А., Шнайдер А. В.</i> ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ОСНОВ ЕКОНОМІЧНОЇ КУЛЬТУРИ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ.....	136
<i>Куксова А. С., Ковальова А. О., Головіна С. С.</i> СПОРТИВНІ ІГРИ ЯК ОДИН ІЗ ЗАСОБІВ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ СЕРЕД СТУДЕНТІВ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ.....	141
<i>Лиходід В. В.</i> МЕТОД ПРОСКТІВ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ У ПЕРІОД ПРАКТИКИ З МЕХАНІЗАЦІЇ САДОВО-ПАРКОВОГО ГОСПОДАРСТВА.....	144
<i>Лютій В. П., Петрович В. С.</i> ПРОФІЛАКТИЧНА “ПРОГРАМА 15”: ДОСВІД УПРОВАДЖЕННЯ ТА ОЦІНЮВАННЯ.....	148
<i>Мазуренко Ю. А.</i> СТРУКТУРНО-ФУНКЦІОНАЛЬНА МОДЕЛЬ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ АВІАЦІЙНИХ ІНЖЕНЕРІВ-МЕХАНІКІВ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ КОМУНІКАЦІЇ.....	155
<i>Молодиченко В. В., Молодиченко Н. А.</i> ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ДО РОБОТИ В УМОВАХ ПОЛІКУЛЬТУРНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА.....	161
<i>Моргунов О. А., Чудик А. В., Березяк К. М., Білобров В. М., Гоговський Є. В.</i> УДОСКОНАЛЕННЯ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ ТРЕНЕРІВ З ОДНОБОРСТВ У СИСТЕМІ САМООСВІТИ.....	166
<i>Оберемок А. М.</i> ФОРМУВАННЯ АДИКТИВНОЇ ПОВЕДІНКИ В ПІДЛІТКІВ У ДИСФУНКЦІЙНИХ СІМ'ЯХ.....	172
<i>Радзієвська І. В.</i> НЕПЕРЕРВНА ОСВІТА ЯК СКЛАДНИК СИСТЕМИ НАВЧАННЯ МЕДИЧНИХ ТА ФАРМАЦЕВТИЧНИХ ФАХІВЦІВ.....	176

<i>Рибалко П. Ф., Васецький Ю. В., Солодка О. В., Красілов А. Д., Хоменко О. С.</i> РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДНО-ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНОЇ ПЕРЕВІРКИ ПЕДАГОГІЧНИХ УМОВ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ, ЯКІ СПЕЦІАЛІЗУЮТЬСЯ НА ОДНОБОРСТВАХ, ДО ЗМАГАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	181
<i>Рибалко П. Ф., Самсонов Ю. В., Марков О. В., Соколовський В. В., Безбородов С. В.</i> РОЗРОБЛЕННЯ ТА АПРОБАЦІЯ ІНТЕРАКТИВНОЇ МЕТОДИКИ ВОГНЕВОЇ ПІДГОТОВКИ УЧНІВ ЗАКЛАДІВ СПЕЦІАЛІЗОВАНОЇ ОСВІТИ ВІЙСЬКОВОГО ПРОФІЛЮ.....	189
<i>Слободянюк О. М.</i> ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ В УНІВЕРСИТЕТАХ США: ВИВЧЕННЯ ПОЗИТИВНОГО ДОСВІДУ.....	197
<i>Сологуб В. Д.</i> МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ ФАХОВИХ ДИСЦИПЛІН ЗА ОПП “ІНСТРУМЕНТАЛЬНО-ОРКЕСТРОВЕ МИСТЕЦТВО”.....	201
<i>Стаднік Н. В., Панченко Т. Л., Волинець Ю. О., Панченко М. Г.</i> ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ДОШКІЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ ДО РОБОТИ З БАТЬКАМИ ДІТЕЙ РАНЬОГО ВІКУ.....	205
<i>Юник І. Д.</i> ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ПРЕЗЕНТАТИВНОСТІ БРЕНДУ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНОГО ПРАЦІВНИКА ВИШУ В СОЦМЕРЕЖАХ.....	210

CONTENTS

Adamiuk N. B. The communicative accessibility as a problem of modern deaf education science.....	5
Anatska N. V., Novikov B. V., Svidlo T. M. Social work ethics: primary stage.....	9
Andreev A. M., Tikhonskaya N. I. Quasi-professional activity as an important component of training a future teacher of physics at the university.....	14
Andriychuk Yu. M., Gordiychuk V. S., Dyshko O. L. Influence of experimental program of sectional engaging in volley-ball is on motive development of tall adolescents.....	18
Antonenko I. I., Chizhova N. V. The role of English language in the academic mobility of students.....	22
Bielova O. B. Features of speech development in children with autistic spectrum disorders.....	26
Bustra I. I., Chaichenko N. L., Klumenko G. V., Kovalova A. O. Analysis of the market of fitness services in the health and sports sphere in quarantine conditions.....	30
Bilyk L. V. Key components of a medical specialist's professional competence.....	34
Biriuk L. Ya., Holubenko S. M. The essence and structure or readiness of future primary school teachers to apply integrated forms of the educational process.....	38
Vrubel H. F., Mitieva A. M. Features of use information technologies in the professional activity of the music-teacher.....	42
Havryshkiv O. B. Formation of readiness for professional activity in future officers on the basis of the acmeological approach.....	46
Gladun T. S. Educational research and research work of undergraduates in the process of studying methods of teaching natural disciplines.....	51
Holubova H. V. PHD students' foreign language studies in the educational space of higher school.....	55
Hrytskova Yu. V. Education of human attitude towards animals in senior preschoolers by means of works of literature.....	59
Huz I. B. Artistic and productive activities of senior preschoolers with reduced vision.....	63
Dubrovskaya L. O., Dubrovsky V. L. Use of LEGO-technologies in mathematics lessons in primary school.....	67
Dyachenko A. V. Prospects for the development of the system of Ukrainian national design in artistic institutions.....	73
Diachenko M. D. Professional responsibility in the context of forming the professionalism of future journalists.....	77
Yevdokymova I. A., Butylina O. V. Social work in Ukraine: an attempt to forecast.....	82
Zaitseva V. V., Yaremchuk N. S. Technical means of teaching the Ukrainian language.....	87
Ichenko O. A., Tkach P. B. Integration of media literacy elements into the leadership course for future National Guard officers.....	93
Kanarova O. V. Principles and regularities of formation of collective relationships of preschool children with adults and peers.....	98
Kyrychok I. I. Pedagogical conditions of formation of linguistic competence of junior schoolchildren in Ukrainian language lessons.....	103
Kovalov I. M., Malakhov Ye. V., Korniienko O. D., Bereziak K. M., Pohrebniak D. V. The results of experimental testing of Pedagogical conditions for the formation of the readiness of future law enforcement officers to perform the professional tasks by appointment.....	109
Kostenko L. D. Activities of the Small Academy of Sciences in 1994–2014.....	116
Kostenko M. P., Dubovik R. G., Otroshko O. V. Application of modern information technologies in physical education classes for students in conditions of coronavirus pandemic.....	120

Kravchenko O. L. The model of professional activity of a food technology specialist and the model of his personality in the dual form of education.....	124
Krekoten O. V., Baidak L. I. Strategies for personal charisma development in the process of building foreign language competence.....	130
Kudriavtseva O. A., Shnaider H. V. Theoretical and practical aspects of formation of the basis of economic culture of senior preschoolers.....	136
Kuksova A. S., Koval'ova A. O., Holovina S. S. Sports games as one of the means of physical education among students in higher education institutions.....	141
Lykhodid V. V. Project method as a means of the professional competencies formation during the garden and park design mechanization practice.....	144
Liutyi V. P., Petrovych V. S. Preventive “Program 15”: implementation and evaluation experience.....	148
Mazurenko Yu. A. Structural and functional model of training future aviation mechanical engineers for professional communication.....	155
Molodychenko V. V., Molodychenko N. A. Future teachers’ preparation to work in a policultural educational environment.....	161
Morhunov O. A., Chudyk A. V., Berezyak K. M., Bilobrov V. M., Gogovsky E. V. Improving the professional training of Martial Arts trainers in the system of self-education.....	166
Oberemok A. M. The formation of teenagers addictive behavior in disfunctional families.....	172
Radziivska I. V. Continuing education as a component of the training system for medical and pharmaceutical specialists.....	176
Rybalko P. F., Vasetsky Yu. V., Solodka O. V., Krasilov A. D., Khomenko O. S. Results of experimental verification of pedagogical conditions of formation of readiness of higher education gradulators who specialize in Martial Arts to competitive activity.....	181
Rybalko P. F., Samsonov Yu. V., Markov O. V., Sokolovskyi V. V., Bezborodov Ye. V. Development and testing of interactive methods of fire training of students of specialized military education.....	189
Slobodianiuk O. M. Formation of the system of academic integrity in USA universities: study of positive experience.....	197
Solohub V. D. Methodology of teaching professional disciplines for EPP “Instrumental and orchestra art”.....	201
Stadnik N. V., Panchenko T. L., Volynets Yu. O., Panchenko M. G. Pedagogical conditions for the formation of readiness of future preschool teachers to work with parents of young children.....	205
Yunyk I. D. Innovative methods of improving of professor's brand presentation in social networks.....	210

Наукове видання

**НАУКОВИЙ ЧАСОПИС
НАЦІОНАЛЬНОГО ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ІМЕНІ М. П. ДРАГОМАНОВА**

Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи

Випуск 81

Матеріали подані мовою оригіналу

Шеф-редактор – В. П. Андрущенко

Головний редактор серії – В. М. Слабко

Відповідальний секретар – Л. Л. Макаренко

Технічний редактор – Т. С. Меркулова

Верстка – С. Ю. Калабухова

Підписано до друку 27.04.2021.

Формат 60×84/8. Гарнітура Times New Roman.

Папір офсет. Цифровий друк. Ум.-друк. арк. 26,73. Обл.-вид. арк. 30,09.

Замов. № 0821/309. Наклад 300 прим.

Віддруковано з оригіналів

Друкарня – Видавничий дім «Гельветика»

65101, м. Одеса, вул. Інглєзі, 6/1

Телефони +38 (048) 709 38 69

+38 (095) 934 48 28, +38 (097) 723 06 08

E-mail: mailbox@helvetica.ua

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи

ДК № 6424 від 04.10.2018 р.

Scientific edition

**NAUKOWYI CHASOPYS
NATIONAL PEDAGOGICAL DRAGOMANOV UNIVERSITY**

Series 5. Pedagogical sciences: reality and perspectives

Issue 81

Materials submitted in the original language

Editorial Director – V. P. Andrushchenko

Editor-in-chief of series – V. M. Slabko

Executive secretary of series – L. L. Makarenko

Technical editor – T. S. Merkulova

Layout designer – S. Yu. Kalabukhova

Signed for publication 27.04.2021.

Format 60×84/8. Headset Times New Roman.

Offset paper. Digital printing. Probation print sheet. 26,73. Published sheets. 30,09.

Order No. 0821/309. Circulation 300.

Printed on the basis of originals

Printing House – Publishing House «Helvetica»

6/1 Inglezi, Odessa, 65101

Phone +38 (048) 709 38 69

+38 (095) 934 48 28, +38 (097) 723 06 08

E-mail: mailbox@helvetica.ua

Certificate of the subject of publishing business

DK No 6424 dated October 04, 2018